doc. dr Bojan Macuh, naučni saradnik Evropskog defendologija centra Banja Luka, Maribor, Republika Slovenija

INTERVENTNI ZAKON ZA RAZVOJ SLOVENIJE ILI ZAHVAT U TEMELJE SOCIJALNE DRŽAVE?

Zakon o interventnim merama za razvoj Slovenije, koji aktuelna vlada želi da sprovede, otvara važna pitanja o budućem pravcu društvenog, privrednog i socijalnog razvoja Slovenije. Iako je zakon predstavljen kao mera za razvoj privrede, unapređenje konkurentnosti i rasterećenje stanovništva, njegov sadržaj prevazilazi uobičajene privredne mere. To potvrđuju i privredni stručnjaci; jedino lobiji koje podržava aktuelna vlast pokušavaju, zajedno s njom, da iskrive istinu. Zakon, naime, neposredno zadire u sisteme zdravstvenog i penzijskog osiguranja, dugotrajne nege, socijalne sigurnosti i finansiranja javnih usluga. I na čiju štetu? Upravo na štetu svih nas koji još radimo ili smo pošteno radili 40 i više godina. Važno je kakvo društvo želimo da gradimo, kome će predložene promene koristiti i ko će dugoročno snositi njihove posledice. Reč je, dakle, o obimnom zahvatu u više važnih društvenih podsistema, koji bi pre usvajanja morao biti potkrepljen preciznim analizama i širokim društvenim konsenzusom.

Kritika aktuelnoj vladi: razvoj za koga i o čijem trošku?

Jedan od najvećih nedostataka zakona jeste nesrazmera između deklarisanih ciljeva i mogućih društvenih posledica. Privredni rast je nesumnjivo važan, ali ne može biti jedino merilo uspešnosti države. Razvijeno društvo ne meri se samo visinom profita, poreskim olakšicama i konkurentnošću preduzeća, već i kvalitetom javnog zdravstva, dostupnošću socijalnih usluga, sigurnošću starijih, položajem zaposlenih i mogućnostima za dostojan život svih generacija. Vlada bi trebalo da razume da socijalna država nije nepotreban trošak koji se može smanjivati u svakoj prilici, već temelj društvene stabilnosti, solidarnosti i međugeneracijske odgovornosti. Stručnjaci smatraju da je posebno problematično planirano uvođenje socijalnog plafona, jer se time otvara pitanje pravičnosti u finansiranju socijalnih sistema. Ako se smanjuju doprinosi pojedinaca sa najvišim prihodima, potrebno je jasno odgovoriti na pitanje kako će država nadoknaditi manjak sredstava. Socijalna sigurnost ne može se zasnivati na političkim obećanjima da će sva prava

ostati zagarantovana ako istovremeno ne postoje uverljive finansijske garancije za njihovo dugoročno ostvarivanje.

Prema podacima predstavljenim u javnoj raspravi 12. novembra 2026. godine, Fiskalni savet procenjuje da bi zakon mogao da prouzrokuje manjak u javnim finansijama od približno 1,2 milijarde evra. Ministar finansija, naravno, iznosi nižu procenu, dok su predstavljene i konkretne procene posledica po zdravstveni, penzijski i fond za dugotrajnu negu. Takva neslaganja nisu nevažna pojedinost, već upozorenje da javnost i dalje nema dovoljno jasnu sliku o ukupnim finansijskim posledicama zakona. Predsednik Fiskalnog saveta, dr Davorin Kračun, kritičan je prema interventnom zakonu pre svega zbog njegovih velikih posledica po javne finansije. Upozorava da bi predložene mere mogle znatno da smanje javne prihode, povećaju budžetski deficit i ugroze dugoročnu održivost javnih finansija. Posebno problematičnim smatra to što tako obimne promene nisu potkrepljene dovoljno sveobuhvatnim analizama finansijskih posledica i jasnim garancijama o tome kako će država nadoknaditi manjak prihoda. Upravo zato mu je vlada (čitaj: Janša) dala 14 dana da napusti službeni stan u Ljubljani. Za njega, naime, važi pravilo da je svako ko nije uz njega protiv njega. Osim ako razlog nije to što dolazi iz štajerske prestonice.

Posebno kritički treba razmotriti zahvate u sistem dugotrajne nege, o kojem tako često pišem. Slovenija se suočava sa starenjem stanovništva, rastućim potrebama za negom i nedostatkom kadrova u oblasti socijalne zaštite. U takvim okolnostima prioritet države trebalo bi da bude jačanje dostupnih, kvalitetnih i finansijski održivih usluga. Svako smanjenje finansijskih sredstava bez jasne razvojne alternative može značiti dodatno opterećenje za porodice, neformalne negovatelje i pojedince kojima je pomoć najpotrebnija. Takođe nije prihvatljivo da se o tako važnim promenama odlučuje bez odgovarajućeg socijalnog dijaloga i temeljne javne rasprave. Savez slobodnih sindikata Slovenije upozorava da je zakon usvojen po hitnom postupku, bez ozbiljne javne rasprave i bez odgovarajuće rasprave u okviru ekonomsko-socijalnog dijaloga. Ovde se postavlja važno pitanje demokratske odgovornosti. Da li je zadatak vlade da društvene promene oblikuje zajedno sa socijalnim partnerima i građanima ili da ih sprovodi prvenstveno na osnovu parlamentarne većine koju je „izborila“ na više nego nedemokratski način?

Stručnjaci upozoravaju i na još jednu opasnost: kratkoročne poreske olakšice koje mogu postati dugoročno finansijsko opterećenje javnih sistema. Ako država smanji prihode, a da pri tome ne obezbedi zamenske izvore finansiranja, posledice se mogu brzo pokazati kroz slabiju

dostupnost usluga, duže liste čekanja, veće opterećenje zaposlenih i prenošenje odgovornosti sa javnih institucija na pojedince i njihove porodice. Sa svim tim građani se često suočavaju već sada. Da li je, dakle, moguće da bude još gore nego što je sada?

Država nije privredni projekat nekolicine, već zajednica svih građana.

Aktuelna vlada bi najpre javnosti trebalo da ponudi jasne, proverljive i nezavisno procenjene odgovore: ko će od zakona zaista imati koristi, ko će izgubiti, kako će biti nadoknađen manjak javnih prihoda i kakve će biti posledice po buduće generacije. Umesto političkog ubeđivanja i označavanja protivnika kao kočničara razvoja (u tome postaju pravi majstori, kojima nema ravnih u Evropskoj uniji), trebalo bi da pokaže više poštovanja prema stručnim upozorenjima, sindikalnim argumentima i opravdanoj zabrinutosti građana. Posebno bi bilo neprihvatljivo kada bi se pod parolom razvoja stvarao sistem u kojem bi privredne koristi bile dostupnije onima koji imaju više kapitala i veće prihode, dok bi rizike smanjenja javnih prihoda snosili zaposleni, penzioneri, bolesni, stariji i socijalno ugrožene grupe. Zato je interventni zakon potrebno procenjivati sa velikom dozom kritičnosti. Ne zbog političke pripadnosti njegovih predlagača, već zbog mogućih dugoročnih posledica po slovenačko društvo. Ako zakon zadire u temelje socijalne države, mora biti utemeljen dokazima, finansijski i etički opravdan. Ukoliko takva utemeljenja ne postoje, političko obećanje boljeg sutra ne može da zameni odgovorno upravljanje državom. Sloveniji je potreban razvoj, ali ne razvoj po svaku cenu. Potrebna joj je država koja ne bira između privrede i čoveka, već razume da privreda mora da služi ljudima, a ne da ljudi služe isključivo privredi. Zato, poštovane biračice i birači, iako nas neprestano pozivaju (u vreme izbora) na referendume, 6. decembra biće potrebno, uprkos tome što je tada Sveti Nikola, izaći na naknadni zakonodavni referendum i glasati PROTIV. Ma koliko se aktuelna vlada trudila da potvrdi njegovo stupanje na snagu. Da li će prihvatiti rezultate ako im ne budu po volji, drugo je pitanje, jer aktuelna vlada, ukoliko ne uspe, uvek traži izgovore u „stricima iz pozadine“, dok istovremeno odlučno odbacuje mešanje izraelskih obaveštajnih službi u funkcionisanje naše suverene države Slovenije.